

Försvarsdepartementet
103 33 Stockholm

Kustbevakningens rättsliga befogenheter

Sammanfattning

Tullverket tillstyrker i huvudsak förslaget till lag om Kustbevakningens och en kustbevakningstjänstemans rättsliga befogenheter. Viss tveksamhet kan dock hysas av konstitutionella skäl i fråga om bilagan till lagen. Tullverket lämnar i övrigt synpunkter på lagförslaget såvitt gäller befogenhet att belägga en frihetsberövad person med fängsel, befogenhet att använda våld i kontrollverksamhet, hämtning och medtagande till förhör, tagande av egendom i förvar, samt om rätt att stoppa fordon och att därvid använda våld.

Tullverket tillstyrker inte utredningens förslag till ändring i lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen. Tullverket motsätter sig att Kustbevakningen får ett självständigt ansvar för ”varukontroll av sjötrafiken” som föreslås i lagens 12 §. I stället bör i lagen anges att Tullverket har huvudansvaret för kontrollverksamheten enligt lagen.

Tullverket instämmer i utredningens förslag att frågan om Tullverkets och tulltjänstemans befogenheter tas upp till särskild översyn, mot bakgrund av den diskrepans som, vid ett genomförande av utredningens förslag, kommer att råda mellan Kustbevakningens och Tullens befogenheter på områden där det från verksamhetssynpunkt ter sig naturligt att myndigheterna och deras tjänstemän har samma befogenheter. Tullverket anser dock att vissa smärre justeringar i några författningar kan genomföras, i syfte att jämställa Tullverket med Kustbevakningen, utan att behöva tas upp i någon föregående utredning. Förslag till sådana ändringar ges i detta yttrande i samband med Tullverkets synpunkter på vissa författningar.

Tullverket tillstyrker förslaget till förordning om Kustbevakningens och en kustbevakningstjänstemans rättsliga befogenheter, utom såvitt gäller förslaget till utformning av bestämmelser om rätt för kustbevakningstjänsteman att använda skjutvapen.

Tullverket tillstyrker i övrigt utredningens författningsförslag men lämnar synpunkter på några av dem.

Slutligen har Tullverket synpunkter på frågan om uppbörd av vattenföreningsavgift som tagits upp i betänkandet utan att utredningen har gett något författningsförslag. Utredningen diskuterar olika alternativa sätt att reglera uppbörden. Tullverket anger ett ytterligare alternativ som kan övervägas och anser att frågan bör kunna lösas utan att hänskjutas till en aviserad översyn av vattenföreningslagen.

Utveckling av Tullverkets synpunkter

Tullverkets huvudsakliga synpunkter

Allmänt

Tullverket tillstyrker, med vissa undantag som närmare anges nedan, utredningens förslag till reglering av Kustbevakningens befogenheter. I synnerhet välkomnar Tullverket förslaget till lag om Kustbevakningens och en kustbevakningstjänstemans rättsliga befogenheter. Genom denna lag klargörs vilka befogenheter som myndigheten och dess tjänstemän har i brottsbekämpande verksamhet, ordningshållande verksamhet respektive kontroll- och tillsynsverksamhet. Genom lagförslaget har utredningen uppfyllt kravet i kommittédirektiven att hålla isär befogenheterna i respektive verksamhetsområde. Det bör också välkomnas att begreppet ”brottsbekämpning” eller ”brottsbekämpande verksamhet” preciseras genom vad som närmast framstår som en legaldefinition (4 kap. 1 § första stycket).

Det framstår även som en fördelaktig lösning att i en bilaga till lagen räkna upp de lagar och förordningar som utgör det sakliga tillämpningsområdet för Kustbevakningens brottsbekämpande verksamhet. Därigenom uppnås enhetlighet i Kustbevakningens befogenheter i den verksamheten, vilket bör underlätta den praktiska tillämpningen. Från formella utgångspunkter synes dock viss tveksamhet kunna anföras mot denna lösning när det gäller hänvisningar till förordningar. Normalt torde i lagstiftningen så långt möjligt undvikas att en lag hänvisar till en förordning och i övrigt att det i en författning hänvisas till en författning av lägre konstitutionell valör. Det skulle kunna hävdas att den föreslagna lösningen innebär att regeringen fräntas rätten att t.ex. upphäva en sådan förordning. En sådan åtgärd, om regeringen beslutar den, skulle ju kunna innebära en förändring, utan riksdagens medverkan, av det sakliga innehåll som riksdagen tagit ställning till när den aktuella lagen beslutas.

Det finns dock redan exempel på att det godtagits att författningar hänvisar till författningar på lägre nivå (t.ex. de regleringar av administrativa sanktionsavgifter som nämns längre fram i detta yttrande) varför någon avgörande invändning inte synes kunna göras mot förslaget.

Tullkontrollverksamhet vid inre gräns

Tullverket tillstyrker inte den ändring som utredningen föreslår i lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen (inregränslagen).

Tullverket har huvudansvaret för tullkontroll och varukontroll vid såväl yttre som inre gräns. Tullverket arbetar idag med riskanalyser och underrättelsebaserad metod för att nå så hög träffsäkerhet som möjligt i sina kontroller utan att störa den legala handeln. Inregränslagsutredningens förslag till ny inregränslag i betänkandet Kontroll av varor vid inre gräns (SOU 2006:9) innebär inte någon förändring av detta huvudansvar. Tvärtom klargjordes i förslaget till ny lag (1 kap. 8 §) att Tullverket har huvudansvaret för varukontroll enligt lagen.

Utredningen föreslår att det i 12 § inregränslagen sätts in ett nytt stycke av följande lydelse: "Kustbevakningen ska utföra varukontroll av sjötrafiken." Vad detta mer konkret skulle innebära finner Tullverket oklart. I betänkandet (s. 580 nederst) sägs det innebära att "Kustbevakningen ges ett självständigt ansvar för varukontroller av sjötrafiken vid inre gräns". Den citerade lokutionen återkommer i författningskommentaren. Formuleringen kan tolkas som att Kustbevakningen inte bara kontrollerar varor till sjöss utan även varor som införs med fartyg och med lastbärare ombord på fartyg, dvs. lastbilar, släpvagnar och containrar etc.

I betänkandet återges synpunkter som lämnades på Inregränslagsutredningens betänkande SOU 2006:9, av innebörd att "gränsdragningen mellan polisen, Tullverket och Kustbevakningen måste vara tydligare, så att beslutsordningen och möjligheterna till medverkan i respektive myndighets verksamhet klargörs ordentligt."

Det kan enligt Tullverkets uppfattning inte komma i fråga att "dela upp" kontrollverksamheten enligt inregränslagen, så att den ena myndigheten har exklusivt ansvar för viss typ av trafik (t.ex. sjötrafik) och den andra myndigheten ett exklusivt ansvar för annan trafik (t.ex. flyg-, väg- och järnvägstrafik). Vi tror inte att Utredningen om Kustbevakningens befogenheter avsett en sådan uppdelning av kontrollverksamheten. Det föreslås ju inte heller någon inskränkning i Tullverkets befogenheter enligt inregränslagen. Vissa skrivningar i betänkandet kan dock ge upphov till sådana tankar. T.ex. sägs på s. 630 (avsnitt 23.4.2) om förslaget att "det minskar behovet av samordning" och att "[g]ränsen mellan den kontroll och tillsyn som ankommer på Kustbevakningen och den som Tullverket ansvarar för blir också tydligare". Visst stöd för en sådan uppdelning finns det f.ö. i direktiven där det sägs att utredningen ska "överväga gränsdragningarna gentemot landbaserade verksamheter för brottsbekämpning, - - -, kontroll och tillsyn som bedrivs av andra myndigheter - - -. Samtidigt bör

gränsdragningen utformas på ett sätt som inte i onödan skapar överlappande befogenheter.” (s. 749 i betänkandet).

Tullverket anser inte att det idag finns någon onödig överlappning genom att Kustbevakningen och kustbevakningstjänsteman har samma befogenheter som Tullverket respektive tulltjänsteman i den utsträckning som f.n. föreskrivs i 6 kap. 20 § tullagen och 12 § inregränslagen. Däremot anser Tullverket att utredningens förslag, om det genomförs, kommer att medföra en överlappning av befogenheter som innebär risker för effektiviteten både i i tullkontrollverksamheten och den brottsbekämpande verksamheten och som även inverkar negativt på rätts säkerheten. Det är t.ex. helt oacceptabelt att båda myndigheterna var för sig, utan att veta om varandra, gör ingripande av något slag, t.ex. en tullkontroll av varor som lossas från ett fartyg. Ett ingripande från Kustbevakningen, utan föregående information till eller samråd med Tullverket, kan t.ex. förstöra spaningsinsatser som gjorts i Tullverket. För enskildas del är det angeläget från rättssäkerhetssynpunkt att myndigheternas genomförande av sådan kontrollverksamhet inte uppfattas som två helt olika kontrollverksamheter av två olika myndigheter.

Tullverket tillstyrker att Kustbevakningen har självständig befogenhet att göra ingripanden till sjöss enligt både tullagen och inregränslagen. Detta utgör inte något problem för Tullverket eftersom Tullverket inte är ute på havet och gör kontroller.

När det gäller in- och utgående handelsfartyg eller färjor eller andra fartyg, som ligger inne i hamn, så anser Tullverket däremot att verket måste ha det övergripande ansvaret för kontrollåtgärder som vidtas i fråga om varor som medförs av sådana fartyg, inklusive av fordon som medförs på fartyget.

Tullverket utgår från att Tullverket fortsatt ska ha huvudansvaret för kontrollverksamheten enligt inregränslagen och anser att detta bör komma till klart uttryck i lagtexten och inte som f.n. baseras endast på förarbetsuttalanden. (Jfr 1 kap. 8 § i Inregränslagsutredningens förslag till ny inregränslag.) Kustbevakningens medverkan bör enligt Tullverkets uppfattning förutsätta en begäran från Tullverket eller i övrigt ske inom ramen för vad myndigheterna har kommit överens om. Detta förutsätter dialog och samarbete, och rentav samordning, mellan myndigheterna.

Tullverket delar inte utredningens uppfattning som framförs i avsnitt 23.4.2 att den föreslagna ändringen medför någon avlastning för Tullverket.

Fråga om översyn av Tullverkets och tulltjänstemans befogenheter

Författningsförslagen kommer att innebära, om de genomförs, att Kustbevakningen får en lång rad befogenheter i den brottsbekämpande verksamheten, i den ordningshållande verksamheten och i kontroll- och tillsynsverksamheten, bl.a. att använda tvångsmedel av olika slag och att därvid i vissa fall använda våld.

Med vissa undantag som anges nedan tillstyrker Tullverket utredningens förslag. Förslagen innebär i vissa fall att Kustbevakningen och kustbevakningstjänstemän får längre gående befogenheter än Tullverket och tulltjänstemän har. Detta gäller även på den centrala tullagstiftningens område (tullagen, inregränslagen, smugglingslagen) och både vad gäller brottsbekämpande verksamhet och kontroll- och tillsynsverksamhet.

Utredningen anser mot den bakgrunden att det finns anledning att överväga en översyn av Tullverkets och tulltjänstemäns befogenheter vid brottsbekämpning. Många av de skäl som ligger till grund för regleringen av Kustbevakningens befogenheter gör sig enligt utredningen gällande även för Tullverket. Tullverket instämmer i den bedömningen.

Tullverket anser dock att vissa smärre justeringar, som inte så mycket avser befogenheter utan snarare Tullverkets uppgifter och roller, är av så okomplicerad natur att de kan genomföras utan att behöva behandlas i någon större utredning. Förslag till sådana ändringar ges nedan i samband med synpunkter på vissa författningar.

Synpunkter i övrigt med anledning av författningsförslagen

Förslag till lag om Kustbevakningens och en kustbevakningstjänstemans rättsliga befogenheter

Utöver vad som sagts ovan under rubriken ”Allmänt” har Tullverket följande synpunkter på den föreslagna lagen.

Befogenhet att belägga en frihetsberövad person med fängsel

Tullverket tillstyrker att det i 3 kap. 4 § tas in uttryckliga regler om rätt för kustbevakningstjänsteman att belägga en frihetsberövad person med fängsel under angivna omständigheter. Reglerna kan synas utgöra en dubblir med de regler som f.n. finns i lagen (1976:371) och förordningen (1976:376) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl. Inom Tullverket tillämpas den lagstiftningen i förekommande fall på personer som gripits av tulltjänsteman med stöd av 21 § smugglingslagen.

Den ovannämnda lagstiftningen från 1976 ska enligt förslag i SOU 2006:17 ersättas av en ny häkteslag. Enligt förslaget kommer denna lag att i princip bara vara tillämplig på den som redan är intagen i häkte. Den ger inte stöd för vare sig Kustbevakningen eller Tullverket att, om det behövs, använda fängsel vid transport av frihetsberövad person till polisarrest eller häkte. En särskild reglering av rätten för Kustbevakningstjänsteman att använda fängsel är därför befogad.

En liknande reglering behövs även för Tullverkets del, jfr Tullverkets yttrande till Justitiedepartementet den 3 oktober 2006 (dnr TV0-2006-431) över nämnda betänkande. (Regeringskansliets dnr Ju2006/2565/KRIM.)

Befogenhet att använda våld i kontrollverksamhet

Enligt 3 kap. 6 § ges kustbevakningstjänsteman rätt att använda våld enligt 2 § första stycket 1 och 4—6 i samma kapitel för att genomföra en tjänsteåtgärd i ”kontrollverksamhet”. Denna bestämmelse väcker åtskilliga frågor. Avses med ”kontrollverksamhet” detsamma som ”kontroll- och tillsynsverksamhet” som är rubriken framför kapitel 6 i lagen. Om så är fallet, vilket författningskommentaren på s. 683 antyder, bör rubriken framför 3 kap. 6 § ändras till ”Kontroll- och tillsynsverksamhet” och detta uttryck användas även i paragraftexten. Av framställningen i avsnitt 21.2 om begreppen kontroll och tillsyn synes framgå att utredningen betraktar uttrycket ”kontrollverksamhet” som synonymt med ”tillsynsverksamhet” och att ”kontroll- och tillsynsverksamhet” inte betyder något annat än vart och ett av de enskilda begreppen.

Räckvidden torde ändå behöva förklaras. Såvitt vi förstår syftar begreppet på all verksamhet och de uppgifter som Kustbevakningen fullgör enligt alla de lagar och förordningar (ett drygt 60-tal) som räknas upp i kapitel 11 i betänkandet, och som inte avser brottsbekämpande verksamhet eller ordningshållande verksamhet.

Enligt 3 kap. 2 § andra stycket får våld mot person, i fall som avses i första stycket 4 och 6 brukas endast om kustbevakningstjänstemannen eller den som han eller hon biträder möts av motstånd. Detta gäller i den brottsbekämpande verksamheten. Det finns enligt Tullverkets uppfattning så mycket mer skäl att samma inskränkning i användning av våld mot person ska gälla i kontroll- och tillsynsverksamheten. Tullverket föreslår därför att 3 kap. 6 § ges följande lydelse:

”Vad som sägs i 2 § första stycket 1 och 4—6 och andra stycket gäller även i kontroll- och tillsynsverksamhet.”

Hämtning och medtagande till förhör

Enligt 4 kap. 4 §, under rubriken ”Medtagande till förhör”, ska en kustbevakningstjänsteman ha samma rätt som en polisman har enligt 23 kap. 8 § rättegångsbalken (RB) att uppmana någon att följa med till förhör och att ta med någon till förhör vid brott som anges i bilagan till lagen. Tullverket har inget att invända mot den bestämmelsen. Den motsvarar den rätt som tjänsteman vid Tullverket (och f.ö. även tjänsteman vid Kustbevakningen) har vid brott som omfattas av lagen (2000:1225) om straff för smuggling (smugglingslagen).

I betänkandet förs emellertid en diskussion om rätt att *hämta* någon till förhör, vilket kan aktualiseras i fråga om en person som *inte* är närvarande

på en brottsplats. Diskussionen utmynnar i ett förslag (s. 495) om att en kustbevakningstjänsteman ska ha samma rätt som en polisman att hämta någon till förhör. Diskussionen är svår att begripa, och Tullverket konstaterar att något författningsförslag som uttryckligen skulle ge kustbevakningstjänsteman sådan rätt inte har lämnats. Tullverket vill ändå kommentera utredningens resonemang.

I betänkandet sägs att beslut om hämtning till förhör normalt fattas av förundersökningsledaren, ”men att rättegångsbalken lämnar ett visst utrymme för att polisman ska kunna besluta om hämtning”. Vi kan inte se att det finns täckning i rättegångsbalken för den citerade delen av uttalandet. I vart fall är uttalandet missvisande. Bestämmelsen om hämtning till förhör i 23 kap. 7 § RB anger inte vem som får utöva befogenheten. Detta torde betyda att beslut om hämtning till förhör som huvudregel måste fattas av förundersökningsledaren respektive (i de fall en myndighet utgör förundersökningsledare) den befattningshavare som myndigheten har förordnat att fullgöra myndighetens uppgift som förundersökningsledare. Det enda undantag från den regeln som vi kan hitta i regelverket finns i 6 § förundersökningskungörelsen (1947:948)(Fuk). Enligt den paragrafen kan, inom ramen för en förundersökning, *förhørsledaren* – om denne är en annan än förundersökningsledaren – under vissa omständigheter förordna om hämtning av en person till förhör. Enligt denna bestämmelse har således både en kustbevakningstjänsteman och en tulltjänsteman, som är förhørsledare i en förundersökning som leds av Kustbevakningen respektive Tullverket, befogenhet att under de omständigheter som sägs i 6 § Fuk förordna om hämtning till förhör. Någon ny bestämmelse om möjlighet för tjänsteman därutöver att besluta om hämtning till förhör bör enligt Tullverkets mening inte införas.

Tullverket föreslår att frågan om befogenhet att hämta någon till förhör klarläggs i de vidare förarbetena till den nya lagen.

Förvar

Tullverket har inte något att erinra mot att kustbevakningstjänsteman får samma rätt som polisman enligt 26 kap. 3 § rättegångsbalken att ta egendom i förvar för brott som anges i bilagan till lagen. Tullverket ifrågasätter dock om inte bestämmelsen (4 kap. 6 §) bör kompletteras med att vad som föreskrivs i 26 kap. 3 a och 3 b §§ rättegångsbalken ska gälla för kustbevakningstjänstemannen i samma utsträckning som för en polisman. Jfr liknande bestämmelse i 25 a § smugglingslagen.

Ingripanden mot brottslighet i allmänhet

Tullverket har inget att erinra mot att Kustbevakningstjänsteman ges rätt att ingripa mot brott som ligger utanför myndighetens sakliga eller geografiska verksamhetsområde, enligt förslaget till 4 kap. 20 §, i fall då det finns skäl att ingripa omedelbart, genom gripande och beslag, men begäran om biträde

inte kan avvaktas. Detta kan då tänkas aktualiseras t.ex. i samband med utförsel av misstänkt stöldgods från landet, där misstanken kan uppstå t.ex. i samband med att ett fordon ska köra ombord på en färja.

Tullverket vill i det sammanhanget påtala att Tullverket saknar rättsliga befogenheter att hindra utförsel av varor på den grunden att varorna misstänks utgöra stöldgods. Frågan om befogenhet för Tullverket att på något sätt ingripa i sådana fall diskuterades utförligt i betänkandet Ny smuglingslag, Ds 1998:53, (s. 437 – 444), dock utan att några författningsförslag lades fram. Frågan ansågs behöva beredas ytterligare med avseende på ”den allmänna lämpligheten”, personalresurser, utbildning, m.m.

Inregränslagsutredningen föreslog i sitt betänkande Kontroll av varor vid inre gräns, SOU 2006:9, att tulltjänsteman skulle få rätt och skyldighet att utan hinder av sekretess rapportera till Polisen, om det vid en varukontroll påträffas föremål som medför anledning att misstänka brott som Tullverket inte har befogenhet att ingripa mot och som hör under allmänt åtal och på vilket fängelse kan följa. Tulltjänsteman skulle i sådant fall ha rätt att kvarhålla personer och transportmedel tills Polisen kommer till platsen. Betänkandet har ännu inte lett till någon lagstiftning.

Tullverket anser att det är lika angeläget att ge Tullverket befogenhet att ingripa mot annan brottslighet än tullbrottslighet, som uppdagas i samband med införsel eller utförsel av varor.

Om rätt att stoppa transportmedel

Tullverket tillstyrker att en kustbevakningstjänsteman får befogenhet att vid misstanke om brott stoppa fartyg, fordon och andra transportmedel enligt förslagen till 4 kap. 24 och 25 §§. Med befogenheten att stoppa transportmedel följer enligt 3 kap. 2 § i lagförslaget rätt att, med beaktande av behovs- och proportionalitetsprincipen, använda våld för att genomföra stoppandet.

Tullverket anser att även rätten för tulltjänsteman att stoppa transportmedel såväl i kontrollverksamhet enligt tulllagstiftningen som i den brottsbekämpande verksamheten bör ses över inom ramen för en sådan översyn som nämnts på s. 5 ovan.

Förslag till förordning om Kustbevakningens och en kustbevakningstjänstemans rättsliga befogenheter

Användning av skjutvapen i tjänsten

Tullverket instämmer i utredningens uttalande (s. 528) att ”(a)nvändning av skjutvapen är en så viktig maktutövning mot enskilda att den bör regleras åtminstone i förordning” och tillstyrker därför att rätten för kustbevakningstjänsteman att använda skjutvapen i tjänsten regleras i förordning.

Tullverket avstyrker dock utredningens förslag till reglering av rätten att använda skjutvapen i tjänsten, i synnerhet bestämmelsen i 11 § i förslaget. Utredningen synes ha kopierat bestämmelserna från kungörelsen (1969:84) om användande av skjutvapen i polistjänsten ("skjutkungörelsen").

Skjutkungörelsen medger att polisman använder skjutvapen, förutom vid utövande av nödvärnsrätt enligt 24 kap. 1 § brottsbalken, i huvudsak när det behövs för att gripa någon som är misstänkt för, eller att hindra någon från att rymma som är häktad, anhållen eller gripen för, eller dömd för, ett antal särskilt nämnda mycket grova brott (t.ex. mord, dråp, våldtäkt, mordbrand eller grovt narkotikabrott). Se 1 § och 2 § punkterna 1 och 2 skjutkungörelsen.

Vi är inte säkra på att vi uppfattat utredningens förslag riktigt, men vi kan inte komma fram till annat än att det skulle innebära att kustbevakningstjänsteman ges rätt att använda skjutvapen i motsvarande situationer när det gäller samtliga de brott som räknas upp i bilagan till förslaget till lag om Kustbevakningens och en kustbevakningstjänstemans rättsliga befogenheter. Åtskilliga, kanske de flesta, av de brott som kommer i fråga enligt de författningarna torde vara att betrakta som lindriga i förhållande till de brott som ger polisman rätt att använda skjutvapen. Varför kustbevakningstjänsteman skulle få rätt att använda skjutvapen i fall då inte polisman har den rätten har inte berörts i betänkandet. Den enda jämförelse med skjutkungörelsen som görs i författningskommentaren (s. 730) gäller nödvärnsregeln (10 § i förordningsförslaget) som utformats annorlunda än i skjutkungörelsen (1 §) eftersom den senare enligt utredningens mening förefaller inskränka rätten att använda skjutvapen i förhållande till nödvärnsrätten. Vi är dock osäkra på vad utredningen verkligen avsett med sitt förslag.

I övrigt har Tullverket inte något att erinra mot den föreslagna förordningen.

Förslag till lag om ändring i delgivningslagen (1970:428)

Tullverket tillstyrker utredningens förslag att kustbevakningstjänsteman tillförs uppräkningsdelen i 24 § av befattningshavare, vars intyg i tjänsten ska gälla som bevis att delgivning skett, samt uppräkningsdelen i 29 § av befattningshavare som ska ha rätt att få tillträde till enskilt område, som inte utgör bostad, för att verkställa delgivning.

De skäl som utredningen anför för dessa förslag har samma giltighet för tulltjänstemäns del. Tullverket anser därför att även tulltjänsteman ska få motsvarande befogenhet.

Förslag till lag om ändring i körkortslagen (1998:488)

Tullverket tillstyrker utredningens förslag att både kustbevakningstjänsteman och tulltjänsteman, som har körkort med behörigheten B, och som ingriper vid misstanke om rattfylleri, ges befogenhet att köra varje slags fordon en kortare sträcka, om fordonet måste flyttas av trafiksäkerhetsskäl.

Förslag till ändring i lagen (1998:714) om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder

Om strikt ersättningsansvar för vissa skador

Utredningen föreslår en ändring i 8 § lagen (1998:714) om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder (LEF). I nuvarande lydelse föreskrivs om strikt ansvar för personskada eller sakskada som åsamkas någon genom våld som utövas med stöd av vissa angivna lagrum i polislagen (1984:387), utskökningsbalken samt tullagen (2000:1281). För Tullverkets del innebär denna reglering i huvudsak att Tullverket har ett strikt ansvar för sakskador som uppkommer i tullkontrollverksamheten, t.ex. vid varuundersökningar. Detta gäller dock endast i verksamhet enligt tullagen, dvs. i tredjelandstrafiken. Om sådana skador uppkommer i Tullverkets verksamhet enligt inregränslagen gäller inget strikt ansvar, utan culpaansvar.

Utredningen föreslår nu att det ska införas strikt skadeståndsansvar även för person- eller sakskador som åsamkas genom våld, som utövas med stöd av 3 kap. 2 eller 6 § lagen (2009:000) om Kustbevakningens och en kustbevakningstjänstemans rättsliga befogenheter. Detta kommer bl.a. att avse sådana skador som uppkommer vid varukontroller eller annan kontrollverksamhet som Kustbevakningen bedriver enligt inregränslagen. Förslaget skulle därför medföra att en sakskada som uppkommer vid en viss tullkontroll föranleder strikt ersättningsansvar om kontrollen utförts av en kustbevakningstjänsteman, men endast ansvar vid vållande (oaktsamhet) – enligt skadeståndslagen – om kontrollen utförts av en tulltjänsteman. Detta vore inte en acceptabel skillnad. Tullverket föreslår därför att 8 § LEF ändras så, att paragrafen även omfattar våld som utövas med stöd av 7 eller 8 § inregränslagen (eller motsvarande bestämmelser i en eventuell ny inregränslag). I detta sammanhang vill vi erinra om att Tullverket i yttrande till Regeringskansliet den 1 juni 2006 över Inregränslagsutredningens betänkande Kontroll av varor vid inre gräns (SOU 2006:9) anförde att det inte finns anledning till några skillnader i förutsättningarna för ersättningskyldighet mellan tullagen och inregränslagen.

Det bör inskjutas att med ”våld” vid tillämpning av 7 och 8 §§ inregränslagen endast avses det våld i teknisk bemärkelse som det utgör att öppna lådor, väskor och paket etc. samt undersöka varor.

I samband med att 8 § LEF ändras föreslås att ett, som det framstår, lapsusfel i paragrafen rättas till. Bland de lagrum som anges i inledningen av

paragrafen och som ger stöd för våldsanvändning finns 23 § första stycket första meningen polislagen (1984:387). I propositionen till LEF (prop. 1997/98:105) som beslutades den 19 mars 1998, synes ha förbisetts att polislagen hade ändrats genom en lag som utfärdats den 19 januari 1998 (SFS 1998:27) och som skulle träda i kraft den 1 april 1998. Genom denna ändring omnumrerades 23 § så att den ska betecknas 29 §. Det lagrum som ursprungligen avsågs med hänvisningen (jfr a. prop. s. 21-24 och 56-58) motsvaras numera av 29 § första stycket första och andra meningarna polislagen.

Förslag till ändring i förordningen (1967:502) om utdrag ur folkbokföringsdatabasen i och för utredning angående brott

Tullverket tillstyrker att Kustbevakningen, i och för utredning angående brott, får rätt till utdrag ur folkbokföringsdatabasen som avses i 2 kap. lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i Skatteverkets folkbokföringsverksamhet.

De skäl som utredningen anför för detta förslag har lika stor bärighet för Tullverkets del, med tanke på den utredningsverksamhet som Tullverket bedriver enligt smugglingslagen. Tullverket anser därför att även Tullverket bör läggas till i förordningens första stycke med uppräkningsmyndigheter som har rätt att få sådant utdrag. En sådan ändring kan enligt Tullverkets mening göras omgående utan att avvakta en eventuell större översyn av Tullverkets befogenheter.

Förslag till ändring i kungörelsen (1969:590) om ersättning vid förundersökning i brottmål

Tullverket tillstyrker att Kustbevakningen får rätt att besluta om ersättning till personer som hörts under en förundersökning som leds av Kustbevakningen.

Tullverket anser att även Tullverket bör ha den befogenheten med tanke på den förundersökningsverksamhet som bedrivs i Tullverket enligt 19 § smugglingslagen. Tullverket föreslår därför att 3 och 5 §§ i kungörelsen kompletteras i enlighet härmed. Även en sådan ändring kan enligt Tullverkets mening göras omgående utan att avvakta en eventuell översyn av Tullverkets befogenheter.

Förslag till ändring i förordningen (1978:677) med instruktion för Statens kriminaltekniska laboratorium

Utredningen föreslår att Kustbevakningen tillförs till listan i 4 § över de myndigheter vars framställningar om undersökning hos SKL ska ges företräde (de övriga är polismyndighet, åklagare och domstolarna) samt listan i 5 § över de myndigheter på vars begäran kriminaltekniska undersökningar ska ske kostnadsfritt (för sökanden).

Frågan om Tullverkets skyldighet att betala avgift till SKL för undersökningar som Tullverket begär, eller som åklagare begär i tullmål, har från och till varit föremål för diskussion mellan myndigheterna.

Enligt betänkandet (s. 619) får SKL del av polisväsendets anslag. Anslaget från Rikspolisstyrelsen ska täcka kostnader för undersökningar och analyser för rättsväsendets myndigheter. Från Tullverkets horisont ter det sig därför naturligt att även Tullverket, som brottsbekämpande myndighet, har företräde enligt 4 § och åtnjuter kostnadsfria undersökningar enligt 5 §, såvitt fråga är om utredningar som föranleds av Tullverkets verksamhet som brottsbekämpande myndighet.

Övriga författningsförslag

Tullverket har inte något att erinra mot övriga författningsförslag.

Andra frågor

Uppbörd av vattenföroreningsavgift (avsnitt 22.2 i betänkandet)

Utredningen anger fyra olika möjligheter för uppbörd av vattenföroreningsavgift. Nedan kommer Tullverket att ange en femte möjlighet.

Först vill Tullverket emellertid framhålla som sin uppfattning att nuvarande ordning, som innebär att Tullverket uppbär och redovisar vattenföroreningsavgift för Kustbevakningens räkning utan något uttryckligt författningsstöd är otillfredsställande. Tullverket anser i första hand att verket ska befrias från uppgiften att uppbära vattenföroreningsavgift, eftersom det är en verksamhetsfrämmande uppgift. Men om dagens ordning ska bestå, som är ett av utredningens förslag, bör Tullverkets rätt att uppbära vattenföroreningsavgiften författningsregleras. Den kungörelse som utredningen hänvisar till (s. 605) är enligt Tullverkets uppfattning inte tillämplig i detta fall.

Ett femte uppbördsförfarande som till synes skulle kunna övervägas är ett förfarande efter mönster av de administrativa sanktionsavgifter som finns dels inom miljörätten, dels inom fiskelagstiftningen. Miljösanktionsavgifter beslutas av ett antal tillsynsmyndigheter som anges i förordningen (1998:900) om tillsyn enligt miljöbalken. Vilka överträdelse som kan beivras genom miljösanktionsavgift anges i förordningen (1998:950) om miljösanktionsavgifter. I 5 § sistnämnda förordning ges Naturvårdsverket bemyndigande att meddela närmare föreskrifter om den ordning i vilken avgifterna ska betalas. I Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2002:16) om betalning av miljösanktionsavgifter föreskrivs att betalning ska erläggas till Kammarkollegiet. Denna ordning lär vara baserad på en av regeringen

sanktionerad överenskommelse mellan Naturvårdsverket och Kammarkollegiet, jfr 6 § förordningen om miljöskaktionsavgifter.

En liknande ordning har nyligen införts på fiskelagstiftningens område, se prop. 2007/08:107, Administrativa sanktioner på yrkesfiskets område och 50 a – 50 h §§ fiskelagen (1993:787). I 6 kap. 2 c § förordningen (1994:1716) om fisket, vattenbruket och fiskenäringen bemyndigas Fiskeriverket att meddela närmare föreskrifter om hur skaktionsavgifterna ska betalas. I nyssnämnda proposition framgår på s. 34 f. att regeringen utgår från att avgiften ska betalas till Kammarkollegiet enligt överenskommelse som Fiskeriverket avser träffa med Kammarkollegiet. I 15 kap. 10 § Fiskeriverkets föreskrifter (FIFS 2004:25) om resurstillträde och kontroll på fiskets område föreskrivs att skaktionsavgiften ska betalas till Kammarkollegiet.

Tullverket föreslår att övervägandena om förfarande för uppbörd av vattenföroreningsavgift även innefattar scenariot att uppbörd sker på liknande sätt som för miljöskaktionsavgift och fiskesaktionsavgift. Denna fråga bör enligt vår uppfattning kunna lösas särskilt utan att behöva tas upp i en översyn av hela vattenföroreningslagen.

Ärendets handläggning

I den slutliga handläggningen av detta ärende har deltagit undertecknad generaltulldirektör Karin Starrin, beslutande, överdirektören Ted Stahl, chefsjuristen Ylva Ehrnrooth, biträdande processägaren Petra Johfur, produktionsprocessägaren Sven-Peter Ohlsson och juristen Torgny Johansson, den sistnämnde föredragande.

TULLVERKET

Karin Starrin

Torgny Johansson

Kopia till

Finansdepartementet, Skatte- och tullavdelningen

Inom Tullverket:
Verksledningsstaben
Infostaben
BB-staben
EH-staben